

Andrzej F. Dziuba

"De Vrouwen van het Heilig Graf : en orde der Reguliere Kanunniken van het Heilig Graf van Jeruzalem",
Kaspar Elm, Saarbrücken 1995 :
[recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 3/1, 235-236

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z pewnością projekt badawczy ks. prof. Bronisława Panka zasługuje na wszelkie poparcie, gdyż dotyczy on dziejów Polonii we Francji i stanowi bogaty materiał dla przyszłej monografii.

Ks. Józef Mandziuk

Kaspar Elm, *De Vrouwen van het Heilig Graf en de Orde der Reguliere Kanunniken van het Heilig Grab van Jeruzalem*. Saarbrücken 1995, ss. 42.

Ziemia Święta stanowi dla wszystkich chrześcijan szczególnie miejsce, które czasem wręcz trudno określić w kategoriach relacji czy zobowiązań. Pozostanie ona jednak na zawsze miejscem ziemskiego życia Jezusa Chrystusa, Jego narodzenia i paschalnego misterium. Ostatni etap znaczący jest szczególnie tajemnicą Grobu Bożego i Zmartwychwstania. Te tajemnice jakby sumują całość ziemskiego pielgrzymowania Jezusa Chrystusa, jakby są jego podsumowaniem i zarazem owocem posłuszeństwa wobec Ojca.

Na bogatej tradycji Grobu Bożego, zwłaszcza po pierwszej wyprawie krzyżowej wyrosła szczególna pobożność, której jakimś zewnętrznym znakiem stał się Zakon Grobu Bożego. Przybrał on z czasem potrójny nurt, tj. oparty na regule św. Augustyna dla gałęzi kanoniczkiej, następnie dla kanoniczek oraz nurtu rycerskiego, przeznaczonego szczególnie dla świeckich. Historyczne drogi są dość zawile i mają specyfikę typową dla poszczególnych krajów czy kręgów kulturowych. Nie mniej ostatecznie wszystkie czerpią swe fundamenty w rzeczywistości i przesłaniu teologicznym Grobu Bożego.

Nurt kanoniczki obumarł w początkach XIX wieku. Natomiast swój renesans przeżywa nurt rycerski. Nie można tu pominąć i nurtu kanoniczek. Prezentowana publikacja ukazuje dzieje wspólnoty holenderskiej wyrosłej z tego właśnie nurtu, odwołującego się do przesłania Grobu Bożego w Jerozolimie.

Praca dedykowana jest tej wspólnocie w moment uświadomienia sobie jej początków z 1662 roku. Autor przywołuje tu historyczne informacje o początkach tego nurtu rycerskiego, sięgającego roku 1099, a więc pierwszej wyprawy krzyżowej. Oczywiście, u źródeł tkwi reguła św. Augustyna. Autor obok innych centrów ma świadomość znaczenia nurtu polskiego, które przybrał własną specyfikę, także m.in. w strojach. Zawsze jednak odwołuje się do znaku dwuramiennego krzyża. Interesujące są tu uwagi o nurcie kanoniczek, które także wyraźnie sięgają do tradycji Grobu Bożego.

Autor koncentruje się na dziejach klasztoru kanoniczek w Turnhout w Holandii. Ma on niezwykle świetlaną historię i ogromne zasługi w całokształcie posług kościelnych jakie podejmował na przestrzeni dziejów. Staje tu problem personalny, podobnie resztą jak i w innych wspólnotach zakonnych. Pytanie, kto podejmie kontynuację tej wspaniałej tradycji, niezwykle owocnej i bardzo potrzebnej. Trudno dziś odpowiedzieć pozytywnie w tej kwestii, choć życie wymaga, aby była ona praktycznie jak najszybciej udzielona.

Całość pracy zamyka zestaw literatury (s. 40-42). Jest to niezwykle ważne uzupełnienie i dopowiedzenie, które pozwala na szersze sięgnięcie do literatury przedmiotu. Trzeba już tu zauważyć, iż problematyka ta jest bardzo słabo znana w badaniach podejmowanych w Polsce, co więcej nie dostrzega się bezpośredniego zainteresowania w tej materii. W publikacjach praktycznie nie istnieje nurt kanoniczek. Jakby brak świadomości jego roli i funkcji jakie odegrał w przeszłości oraz jak stara się być obecny w przyszłości.

Bogactwo znanej literatury czy źródeł zdaje się sugerować, iż problematyka ta jest godna szerszych badań i prezentacji publicystycznych. Oprócz różnych barier pozostaje zawsze aktualna konieczność obiektywnych badań, a pozwala na nie całość, choćby schematycznie ukazanych, zestawów literatury. Nie można zostać jednak

badaczem jedynej wspólnoty, hermetycznie zamkniętej na inne, co jest wypaczeniem samej istoty tego typu życia zakonnego. Sam nurt czerpiący z duchowości Grobu Bożego jest tak bogaty, iż mógł z powodzeniem być podstawą wielorakich postaw religijności czy pobożności świeckich oraz osób konsekrowanych. Przecież ten nurt sięgał do teologii Grobu Bożego i na niej opierał swe zobowiązania ewangelizacyjne w danych warunkach i okolicznościach.

Szeroka działalność edukacyjnowychowawcza podejmowana przez kanoniczki jest chlubą ich posługi wobec Kościoła oraz poszczególnych chrześcijan. Zakonnice chciałyby nadal spełniać swoją posługę, ale stają wobec problemów personalnych. Duchowość Grobu Bożego pozostała nadal aktualną, ale może wymaga bardziej wyraźnego przełożenia na czasy współczesne. Znak podwójnego krzyża czy krzyża jerozolimskiego winien być ożywiony nowymi realiami posługi, a te zdają się być czymś oczywistym.

Nurt kanoniczek Grobu Bożego, choć istnieje nadal tylko w postaci kilku klasztorów ma w swych założeniach przedsięwzięcia aktualne na dziś. Założenia prawne są ze wszechmiar słuszne i zdają się oczekiwać realizacji w konkretnych formach życia, a te przybierają postacie wspólnot zakonnych. Świetlana przeszłość nie powinna przejść w zapomnienie i stać się tylko pewnym wspomnieniem czy refleksją nad bogatym dziedzictwem.

Prezentowane studium jest ważnym przypomnieniem bogatej przeszłości, ale jednocześnie tchnie także optymizmem ku przyszłości. Załączona literatura może skłaniać ku osobistym studiom, tym bardziej, że w Polsce istniał także nurt kanoniczek, choć przybierał on bardzo zróżnicowane formy.

ks. Andrzej F. Dziuba

O. Michał Machajek OCD. *Śladami świętego Wojciecha na tysiąclecie męczeństwa (997-1997)*. Wydawnictwo OO. Karmelitów Bosych. Kraków 1995 ss. 104, 90 ilustracji i mapek.

Kościół, jako wspólnota ludu Bożego spełnia się w określonym miejscu i czasie, oczywiście przez konkretnych swoich członków. Wszyscy niosą powołanie do świętości, niezależnie od stanu, pozycji społecznej, spełnionych funkcji czy innych elementów różnicujących. Na fundamentie chrztu św. powołanie to jest wiążące i stanowi odpowiedź, której udziela się konkretnymi postawami życia.

Sięganie do przeszłości Kościoła w Polsce, do jego bardziej udokumentowanych już dziejów, stawia przed oczami wybitne postaci, wśród których na czoło wysuwa się biskup praski, św. Wojciech. To jego męczeństwo i świadectwo wiary stanęło u fundamentów struktury Kościoła między Odrą i Wisłą, Bałtykiem a Tatrami. Złożone męczennicze orędzie niesionego Chrystusa w kraju Prusów stało się szczególnie płodnym zasiewem rozwoju ludu Bożego wśród krajów słowiańskich.

Niebawem Kościół będzie obchodził 1000-ną rocznicę męczeńskiej śmierci św. Wojciecha. To skłania do ponownego zainteresowania tą postacią, do jej przybliżenia i spopularyzowania. Jest to bowiem uświadamianie korzeni i źródeł chrześcijaństwa w Polsce, to ukazanie także rodzenia się naszej państwowości w całości kultury łacińskiej, choć z otwartością także na kulturę grecką (św. Cyryl i Metody, Apostołowie Słowian).

Wybitny znawca problematyki beatyfikacyjno-kanonizacyjnej i długoletni pracownik Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, o. prof. dr Michał Machejek z zakonu Karmelitów Bosych opublikował interesującą monografię poświęconą św. Wojciechowi. Jak sam zaznacza w tytule, okazją jest tysiąclecie męczeńskiej śmierci, które będzie obchodzone w 1997 roku. Jest to zatem ważny element w całokształcie zbliżającego się jubileuszu, który winien obficie sięgać do przeszłości, do coraz głębszego jej zrozumienia i spożytkowania w teraźniejszości.